

125 lat temu w Warszawie odsłonięto pomnik Adama Mickiewicza

AKTUALIZACJA: 25.12.2023, PUBLIKACJA: 24.12.2023 [Wiadomości](#), [Artykuły historyczne](#), [Dziedzictwo kulturowe](#)

Pomnik Adama Mickiewicza w Warszawie. Źródło: CBN Polona

24 grudnia 1898 r. przy Krakowskim Przedmieściu w Warszawie odsłonięto pomnik Adama Mickiewicza. „Dzieło Godebskiego to przykład bardzo dobrej sztuki pomnikowej XIX wieku. Wrósł w tkanę miasta i pejzaż Traktu Królewskiego” – mówi PAP wykładowca ASP w Warszawie prof. dr hab. Maciej Aleksandrowicz.

Na początku 1897 r. "Gazeta Radomska", a za nią "Głos" i inne tytuły prasowe przypomniały czytelnikom o przypadającej w Wigilię następnego roku 100. rocznicy urodzin Adama Mickiewicza. Dziennikarze proponowali wydanie dzieł wieszczka i odsłonięcie pamiątkowej tablicy w Warszawie. Najbardziej znanym orędownikiem uczczenia jubileuszu był Henryk Sienkiewicz. Pod koniec lutego 1897 r. pisarz zorganizował pierwsze zebranie. Omówiono na nim idee budowy pomnika poety. 1 maja 1897. r. powstał Społeczny Komitet Budowy Adama Mickiewicza "na placu publicznym w Warszawie". Prócz późniejszego noblisty, znalazł się w nim znany lekarz-laryngolog Karol Benni, hrabia Feliks Czacki, malarz Wojciech Gerson, Ludwik Go'rski, radca Aleksander Kłobukowski, bankierzy Leopold Kronenberg i Kazimierz Natanson, prezes Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności Ludwik Szwede oraz publicysta Zygmunt Wasilewski.

Carski namiestnik książę Aleksander Bagraion-Imeretyński wyraził zgodę na budowę pomnika, zażądał jednak, aby na czele komitetu stanął lojalny wobec władz przedstawiciel arystokracji, książę Michał Radziwiłł (1853-1903).

Jako wykonawcę monumentu wybrano Cypriana Godebskiego - polskiego rzeźbiarza urodzonego w 1835 r. w Méry-sur-Cher we Francji. Rzeźbiarz był uznanym twórcą i członkiem francuskiej Akademii Narodowej. Komitet odrzucił jednak dwie wczesne wersje, które rzeźbiarz zaproponował.

Godebski przedstawił wieszczka w pozycji stojącej z prawą ręką na sercu, na lewym ramieniu ma zawieszony płaszcz. Postać ma wysokość 420 cm, a cały pomnik wraz z granitowym postumentem mierzy ok. 10 m. W dolnej części kolumny znalazła się kompozycja z głową Apollina, gałązki palmowe z lirą i zwojami papirusu. Napis na tablicy głosił: "Adamowi Mickiewiczowi – Rodacy 1898".

CZYTAJ TAKŻE

225 lat temu urodził się Adam Mickiewicz

"Jest to najbardziej znane dzieło Godebskiego. Pomnik ma nieocenioną wartość historyczną, a na nią składa się nie tylko figura poety, ale także całe, znakomicie rozplanowane otoczenie monumentu, cokół, kute ogrodzenie i wszystkie elementy ozdobne współtworzące całość" - powiedziała PAP dyrektor Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku i wykładowca Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie prof. dr hab. Maciej Aleksandrowicz.

"To typowy, konwencjonalny pomnik z XIX wieku. Figura na bogato dekorowanym cokole, atrybuty poety. Zajmuje o tyle ważne miejsce w życiu i dziele rzeźbiarza, żyjącego we Francji, że ceremonia inauguracji, rola Sienkiewicza w realizacji pomnika i patriotyczny wymiar pomnika nadały sprawie wielki wymiar" - powiedział PAP wykładowca Instytutu Historii Sztuki UW prof. Andrzej Pieńkos.

Równoległe z pracami projektowymi komitet prowadził społeczną zbiórkę środków. W ciągu zaledwie dwóch miesięcy zebrano niemal 236 tys. rubli. Na przełomie sierpnia i września 1897 r. projekt Godebskiego został zaakceptowany przez cara Mikołaja II, podczas jego wizyty w stolicy "nadwiślańskiego kraju".

Jako lokalizację rozważano plac Zielony (ob. Plac Dąbrowskiego), plac Warecki (ob. Plac Powstańców Warszawy), jednak pomnik wzniesiono przy Krakowskim Przedmieściu, na placu, który powstał po wyburzeniu budynków na terenie jurydyki Dziekanka, w miejscu fontanny przeniesionej na Plac Bankowy.

Nad rzeźbą Godebski pracował w Carrarze (Włochy). Wykonaną w marmurze figurę wieszczka i ozdoby z górnej partii pomnika odlano ze spiżu w Pistoii. Pozostałe brązowe ornamenty, wykonano w warszawskiej pracowni braci Łopieńskich. Cokół i kolumnę wykuto z granitu przywiezionego z Baveno we Włoszech. Do wykucia elementów schodów i tarasu wykorzystano granit pochodzący z Gniewania (Podole, ob. Ukraina).

Istotnym elementem otoczenia pomnika było kute z żelaznych prętów ogrodzenie z ozdobnymi motywami roślinnymi, wykonane przez fabrykę wyrobów żelaznych, konstrukcji i ornamentów Henryka Zielezińskiego według projektu firmy Gostyńskiego. Autorami koncepcji wkomponowania monumentu w otoczenie odpowiadał Józef Pius Dziekoński i Władysław Marconi.

"Pomnik i otoczenie do najmniejszego detalu kutych krat włącznie tworzą harmonijną i spójną całość. Można powiedzieć, że jest to absolutny wzór właściwego wkomponowania monumentu w tkanę architektoniczną, historyczną Warszawy, a jest trudne zadanie, znany znacznie więcej negatywnych przykładów" - wskazał prof. Aleksandrowicz.

We wrześniu 1898 r. pomnik stanął na miejscu, oczekując przez kolejne trzy miesiące na rocznicę urodzin wieszczka.

W obawie przed antyrosyjskimi rozruchami książę Bagraion-Imeretyński zakazał jakichkolwiek form manifestacji patriotycznych i przemówień. Władze nie zgodziły się, by Sienkiewicz wygłosił okolicznościową mowę. Cenzura zablokowała treść przemówienia. Dla pełnej kontroli carskie władze wydrukowały specjalne bilety dla uczestników wydarzenia.

Rosjanie obawiali się zamieszek. Już 23 grudnia na ulicach miasta pojawiły się liczne patrole wojska, w tym także konne patrole Kozaków i policji. Pomnik odsłonięto 24 grudnia 1898 r. o godzinie 10. w obecności ok. 12 tys. osób. Honorowym gościem była córka poety, Maria Górecka. Milczącej ceremonii towarzyszyła "Modlitwa" oraz grane przez orkiestrę inne utwory z opery "Halka" Moniuszki.

Warto przypomnieć, że do bojkotu uroczystości nawoływała Polska Partia Socjalistyczna (PPS). Uroczystość miał być "użalaniem godność narodowej i obelgą dla pamięci Mickiewicza, gdyby społeczeństwo wzięło udział w takim obchodzie, jakim go chciał mieć rząd".

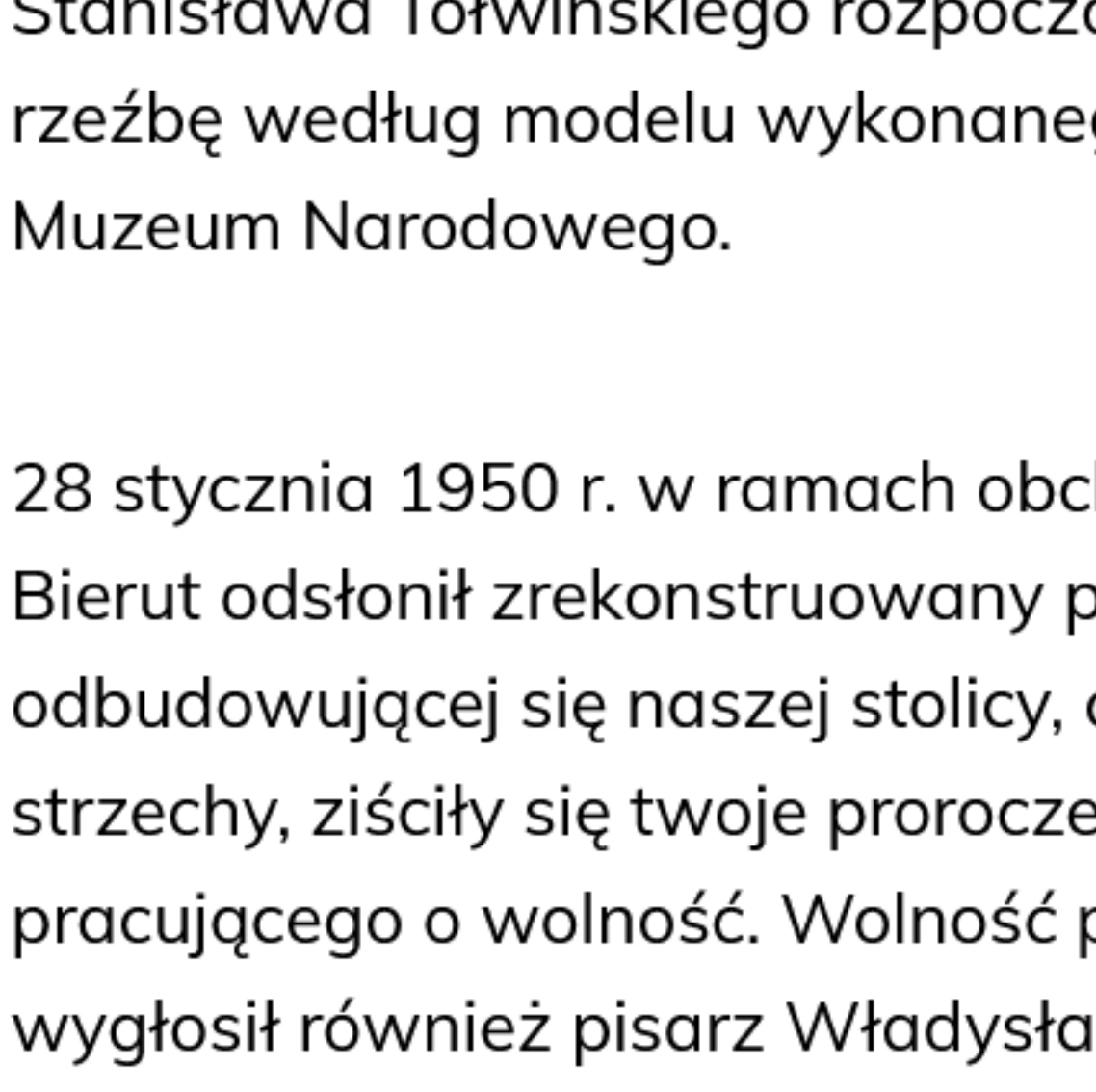
Rosjanie obawiali się zamieszek. Już 23 grudnia na ulicach miasta pojawiły się liczne patrole wojska, w tym także konne patrole Kozaków i policji. Pomnik odsłonięto 24 grudnia 1898 r. o godzinie 10. w obecności ok. 12 tys. osób. Honorowym gościem była córka poety, Maria Górecka. Milczącej ceremonii towarzyszyła "Modlitwa" oraz grane przez orkiestrę inne utwory z opery "Halka" Moniuszki.

"Musiało być coś niezmiernie wymownego w tej ciszy, bo z wielu oczu popłynęły rzęsiste łzy, bo ją pod koniec zakłóciły niepowstrzymane łkania" - pisał obecny na trwającej około kwadry uroczystości. "Musiało być coś niezmiernie wymownego w tej ciszy, bo z wielu oczu popłynęły rzęsiste łzy, bo ją pod koniec zakłóciły niepowstrzymane łkania" - pisał obecny na trwającej około kwadry uroczystości.

Po uroczystości Leopold Kronenberg wydał w Resursie Kupieckiej uroczysty bankiet na cześć rzeźbiarza. Sienkiewicz wręczył Godebskiemu okolicznościowy medal. W latach II Rzeczypospolitej pomnik był "żelaznym punktem" szkolnych wycieczek do stolicy. Pomnik przetrwał niemiecką okupację, jednak po upadku Powstania Warszawskiego niemieckie oddziały burzące pocięły monumnt na fragmenty, które wywieziono do Hamburga. Ozdobny kartusz, który trafił do fabryki Zakładów Mechanicznych Lilpop, Rau i Loewenstein na Woli został odnaleziony w 1945 r.

W lipcu 1948 r. Komitet Odbudowy Pomnika kierowany przez prezydenta stolicy, Stanisława Tołwińskiego rozpoczął zbiórkę datków. Rzeźbiarz Jan Szczepkowski odtworzył rzeźbę według modelu wykonanego przez Godebskiego, zachowanego w zbiorach Muzeum Narodowego.

28 stycznia 1950 r. w ramach obchodów Roku Mickiewiczowskiego prezydent Bolesław Bierut odsłonił zrekonstruowany pomnik. "Odsłaniając dziś pomnik poety w odbudowującej się naszej stolicy, chciałoby się powiedzieć książki twoje wędrują pod strzechy, ziściły się twoje prorocze słowa. We wszystkich krajach wzmaga się walka ludu pracującego o wolność. Wolność powszechna zwycięży!" - powiedział. Przemówienie wygłosił również pisarz Władysław Broniewski.

CZYTAJ TAKŻE

Marzec 68

30 stycznia 1968 r. pod pomnikiem odbyła się manifestacja studencka przeciwko zdjęciu z afisza Teatru Narodowego w Warszawie spektaklu "Dziady" w reżyserii Kazimierza Dejmka.

"W 40. rocznicę tego wydarzenia (2008) Krzysztof Wodiczko pokazał projekcję na warszawskim pomniku Mickiewicza. Przemówienie Gomułki z marca 1968 r., połączone z frazami Mickiewicza. Twórca przypomniał publiczności wydarzenia z 1968 r., a pomnik odegrał w tym istotną rolę, został +ożywiony+- podkreślił prof. Aleksandrowicz.

Pomnik Mickiewicza nie jest jedynym rzeźbiarskim przedstawieniem poety. W 1955 r. przy wejściu głównym do Pałacu Kultury i Nauki umieszczono pomnik autorstwa Stanisława Horno-Popławskiego. W 2000 r. przed budynkiem V Liceum Ogólnokształcącego im. Adama Mickiewicza przy ul. Saskiej 59 w Warszawie odsłonięto popiersie wieszka wykonane przez Eugeniusza Kozaka. Napis w księdze umieszczonej na popiersiu poniżej popiersia brzmi "Pieśniarzu jest nad pieśniarze, co z tej ziemi świętość zrobi".

"Dzieło Godebskiego to przykład dobrej sztuki pomnikowej XIX wieku. Mimo upływu 125 lat nie zestarzał się. Wrósł w tkanę miasta i pejzaż Traktu Królewskiego" - ocenił wykładowca ASP. (PAP)

NAJNOWSZE

Sejmowa komisja za pr...

budżetu na naukę i szk...

w 2024 r.

B. Żelazowska: środki,...

r. dysponować będzie n...

to ponad 8,5 mld zł

Władze Białegostoku p...

umowy m.in. na rewital...

Planty

Radom Stolicą Kultury...

2024 roku

W Warszawie centraln...

Narodowego Dnia Zwy...

Powstania Wielkopolsk...

NAJPOPULARN...

01

40 lat temu zmarł A...

German – piosenkar...

kompozytorka

02

105 lat temu wybu...

światowa

03

42 lata temu wpro...

wojenny

04

Wojciech Jaruzelski

05

Kalendarium II wojn...

Newsletter

Wpisz swój e-mail

Oświadczam, że wyrażam upoważnienie do przetwarzania moich danych osobowych (w tym adres e-mail) w zakresie i celach określonych w polityce prywatności.

Przetwarzanie danych w celu otrzymania newslettera